జేబుదొంగ

కాలు కాలిన పిల్లిలా, ప్లాటుఫారం మీద కలయ తిరుగుతున్నాడు సుబ్బారావు. ఆరోజు ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో అతడు విధిగా హైదరాబాద్ వెళ్లవలసి ఉంది. ఆ బండి తప్పిపోతే మరునాడు ఉదయం జరుగబోయే ఇంటర్వ్యూకి అందుకోవడం కష్టం.

సుబ్బారావు నిరుద్యోగ జీవితపర్వంలో ఇది మొదటి ఇంటర్వ్యూ కాదు. బియ్యే డిగ్రీ చేతిలో పడ్డాక గత రెండు మూడు సంవత్సరాలుగా కొన్ని వందల ఉద్యోగాలకి అప్లికేషన్లు పెట్టాడు. అలా వెళ్లి వచ్చిన దానికి గుర్తుగా స్నేహితుల దగ్గర అప్పులు పెరిగాయి. ఇంట్లో మిగిలిన చిల్లర మల్లరా సామాన్లు తరిగాయి. వాటివల్ల అతడికి ఒరిగింది అంతవరకే!

కాని, ఈసారి వచ్చిన ఈ ఇంటర్వ్యూ కార్డుకి ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. అందుకే విధిగా వెళ్లాలని అంతగా ఆరాట పడ్తున్నాడు. ఇంతకు పూర్వం వెళ్లి వచ్చిన వాటిలో ఉద్యోగం రావడానికి కంటే రాకపోవడానికే ఎక్కువ అవకాశం ఉన్నటువంటివి. ఈసారి జరుగబోయే ఇంటర్వ్యూ అటువంటిది కాదు. భగవంతుడు కాస్త చల్లగా చూస్తే ఈ ఉద్యోగం చేతిలో పడ్డానికి మంచి అవకాశం ఉంది. ప్రైవేటు కంపెనీల్లో శక్తియుక్తులు ఉన్నవాళ్ళకి ముందుకు పోయేందుకు మంచి అవకాశాలు కూడా ఉంటాయి. ఈ నౌకరీ కూడా మంచిదే. అన్నీ కలుపుకొని మూడు వందల వరకు దొరుకుతుంది. ఈ ఇంటర్వ్యూ కమిటీలో రామశాస్త్రి మామయ్య ఉండటం సుబ్బారావు అదృష్టం.

సుబ్బారావు, రామశాస్త్రి ఇంటర్ వరకు కలిసే చదువుకొన్నారు. ఆ వెనుక అతడికి ఇంజనీరింగ్ సీటు రావడంతో కాకినాడ వెళ్లిపోయాడు. సుబ్బారావు చచ్చీ చెడీ బియ్యే అయిందనిపించి, పై హంగులుగా టైపు, షార్టుహేండు పరీక్షలు పాసై, ఇక మిగిలింది ఉద్యోగమే కదా అన్న అభిప్రాయంతో డిగ్రీ కాగితం, సర్టిఫికెట్లు చేత పట్టుకొని రోడ్డు మీద పడ్డాడు. 'ఉన్న ఊరు, కన్నతల్లి' అంటారు. ఇంత మంచి మార్కులతో పాసైన తనకి అపాటి ఉద్యోగం రాకపోతుందా అనే ధీమాతో ఆర్నెల్లపాటు కాలరెత్తి పట్టుకొని గ్రాడ్యుయేట్ పోజ్‌తో రోడ్లు సర్వేచేసి, ఒక జత చెప్పులు అరిగి, ఇంట్లో పస్తులు పెరిగి, కాస్త జ్ఞానోదయం కాగా, అప్పటి నుంచి బుద్ధిమంతుడిలా పేపర్లలో కనిపించే ప్రకటనలన్నీ ఓపిగ్గా చదివి, అందులో తన చదువుకి సరిపోయే ఉద్యోగాలకి అప్లికేషన్లు పెట్టసాగాడు. అలా విజ్ఞాపనలు పంపుకొన్న వాటిలో అన్నిటికీ కాకపోయినా కొన్నిటికైనా ఇంటర్వ్యూలకి పిలుపులు వచ్చేవి. దారి బత్తేలకి ఇంట్లో ఉన్న నగా నట్రా, ఊరిలో ఉన్న పరపతి ధారాళంగా ఖర్చుపెట్టి, ఉట్టి అప్లికేషన్లకి ఇంటర్వ్యూలకి పిలుపులే వస్తాయి కాని ఉద్యోగాలు రావని, అవి రావాలంటే ఆ అప్లికేషన్ కాగితం ఎగిరిపోకుండా దానిమీద 'బరువు' పెట్టవలసి ఉంటుందనీ, అది లేకపోతే దానికి ధీటైన రికమండేసన్ అయినా జత చెయ్యవలసి ఉంటుందనీ ఇంకో జీవిత సత్యాన్ని తెలుసుకొన్నాడు.

అంగబలం, అర్థబలం లేని సుబ్బారావు అంత కష్టపడి తెలుసుకొన్న ఆ జ్ఞానాన్ని ఏవిధంగానూ ఉపయోగించుకోలేక సతమతమవుతున్న తరుణంలో రామశాస్త్రి దగ్గరి నుంచి రామబాణం లాంటి ఒక ఉత్తరం వచ్చింది.

"ఓరీ సుబ్బారాయుడూ! ఫలానా పేపర్లో పడ్డ ఫలానా ఉద్యోగానికి తప్పకుండా అప్లికేషన్ పంపు. అది మా మామయ్య చేతిలో పెట్టు. దాన్ని నీ చేతిలో వాలేలా చేసి కొంచెం పుణ్యం మూట కట్టుకోవాలనే కోర్కె కలిగింది" అంటూ.

మిత్రుడి దగ్గరి నుంచి అటువంటి ఉత్తరం రాకపూర్వమే, అలవాటు పడ్డ సుబ్బారావు కళ్ళు ఆ ప్రకటన చూడ్డం, సశాస్త్రీయంగా అప్లికేషన్ రాసి పోస్టు చెయ్యడం కూడా జరిగిపోయింది. దాని ఫలితమే మరునాడు జరుగబోయే ఇంటర్వ్యూ. అందుకే తప్పకుండా వెళ్ళాలని ఆరాటం.

ఇలా ఇంటర్వ్యూకి పిలుపు వచ్చింది. ఫలానా నాటికి వస్తున్నాను. ఈలోగా మీ మామయ్యని కలుసుకుని నువ్వు చెయ్యగలిగింది ఏదో చేసి పెట్టావని గంపెడాశతో ఉన్నాను, అంటూ మిత్రుడికి ఉత్తరమైతే రాసాడు కానీ, "కోమటీ నీ నెత్తి మీద తేలు" అంటే "బాబ్బాబు నీ చేత్తోనే తీసిపారేయ్" అన్నట్లు, ఉద్యోగం ఇప్పిస్తానన్నావు కాబట్టి రానూ పోనూ దారి ఖర్చులు కూడా నువ్వే భరించాలి అంటూ స్నేహితుడికి ఉత్తరం రాయడానికి కొంచెం బిడియపడ్డాడు సుబ్బారావు. తెగించి అలా రాస్తే ఆ మిత్రుడు డబ్బు ఖర్చుకు వెరచి అసలుకే మోసం చేస్తాడేమోనన్న భయం కూడా కొంత లేకపోలేదు. ఉన్న ఊళ్ళో ఆపాటి సొమ్ము అప్పు పుట్టించుకోలేకపోతాడా అన్న నమ్మకం ఒకటి, అన్నీ కలిసి రామశాస్త్రి రాసిన ఉత్తరంలో డబ్బు విషయం రాయకుండా చేసాయి.

ఊళ్ళో వుండి ఇంతకాలంగా ఆదుకొంటున్న మిత్రుల్లో కొందరికైనా సుబ్బారావుకి సహాయం చెయ్యాలనే అభిప్రాయం లేకపోలేదు. కాని సమయానికి కొందరి దగ్గర డబ్బు లేకుండా పోయింది. మరి కొందరికి యింతకు ముందిచ్చిన అప్పులు గుర్తుకొచ్చాయి. నాలుగు రోజులపాటు ముఖపరిచయం ఉన్నవాడినల్లా అడిగి లేదనిపించుకొన్నాక ఇంక ఊళ్ళో అప్పు పుట్టే మార్గం లేదని గ్రహించి, పెళ్ళాం మెడలో మంగళసూత్రాలు తీసి అమ్ముకొని ప్రయాణం సాగించాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాడు సుబ్బారావు.

భర్త నోట ఆ మాట వినగానే కుమిలి కుమిలి ఏడ్చింది భార్యా రత్నం.

"ఏం చేస్తాం రత్నం! ఈ ప్రయాణం మానుకొందుకు లేదు. ఊర్లో ఎక్కడా అప్పు పుట్టలేదు. ఇంట్లో అవసరాలకి నీ చేత్తో నువ్వే ఒక్కొక్క నగా తీసి ఇచ్చినదానికి ఇప్పుడు ఇంతలా ఏడుస్తున్నావంటే, నీ మనసుని నేను అర్థం చేసుకోగలను రత్నం. ఈ ఉద్యోగం తప్పకుండా అవుతుంది. మొదటి జీతం అందుకున్ననాడే అటునుంచి అలాగే బజారుకి వెళ్ళి....." భార్యని ఓదార్చడానికి సుబ్బారావు ఇంకా ఏమేమో చెప్పబోయాడు.

'నేను ఏడుస్తున్నది అందుకు కాదు' అన్నట్లుగా తల ఆడిస్తూ పైట కింద నుంచి పసుపుతాడు పైకి తీసింది ఆ ఇల్లాలు. అలా తీసిన పసుపుతాడుకి కట్టిన అంగుళం పొడవున్న పసుపుకొమ్ము చూడగానే ఎప్పుడూ ఎంతో ఓర్పుతో తనకి అన్ని విధాలా సహాయకారిగా ఉండే భార్య మంగళసూత్రం అనేసరికి అంతలా ఎందుకు ఏడ్చిందో సుబ్బారావుకి అర్థమయింది. అనవసరంగా మానబోతున్న గాయాన్ని కెలికి ఆమెని బాధపెట్టినందుకు మనసులో నొచ్చుకున్నాడు.

అప్పటికి ఆరు నెల్లకి పూర్వం అకస్మాత్తుగా చంటిదానికి ప్రాణంమీదికొస్తే, అలవాటు పడిన పద్ధతిలో ఆస్పత్రిలో జబ్బుకు పనికివచ్చే మందులు నిండుకుంటే, కన్నపాపని రక్షించుకోవాలన్న ఆరాటంతో, ఎందరి దీవెనలతోనో, మరెందరి శుభకామనలతోనో మేళతాళాల మధ్య తన మెడలోకి వచ్చిన ఆ మాంగల్యాన్ని తనంతట తనే నిర్లిప్తతతో తీసి ఇచ్చి, "వేగిరం వెళ్లి మందులు కొనుక్కురండి" అంది రత్నం.

ఎంత వేగిరం రావాలని ఉన్నా జరుగరాని ఆలస్యం జరిగిపోవడం, ఫలితంగా పాప ఈలోకాన్ని విడిచి పోవడం, దానికి గుర్తుగా రత్నం మెడలో పసుపుకొమ్ము, ఇంటి మూల గూట్లో ఎందుకూ పనికిరాని మందులు మిగిలిపోవడం జరిగింది. డబ్బు, ఉద్యోగం అన్న విషవలయంలో చిక్కుకొని మిగిలిన జీవితాన్నే మరచిపోతున్న సుబ్బారావు మనసులో ఆనాడు రేగిన మంట ఇంకా ఆరక రగులుతూనే ఉంది.

కొన ఊపిరి వంటి ఆ ఆశ కూడా నశించిపోగా ఇంకేం చెయ్యాలో, ఎలా హైదరాబాద్ వెళ్లాలో, పాలుపోని సుబ్బారావు మతిపోయిన వాడిలా కొంచెంసేపు అలాగే కూర్చుని, అంతలోనే ఏదో అందివచ్చినట్లు చటుక్కున లేచి, పెట్టెలో పదిలంగా దాచి ఉంచిన జత ఇస్త్రీ బట్టల్ని సంచిలో పెట్టుకొని, "రత్నం నే ఊరికి వెళ్తున్నా, తలుపులేసుకో" అన్నాడు.

పరిస్థితి ఏమిటో పూర్తిగా తెలిసి ఉన్న రత్నం, "ఎలా వెళ్తారు? డబ్బెక్కడిది?" అని భర్తని ప్రశ్నించలేదు. ఒకసారి తల ఎత్తి జాలిగా అతడి వైపు చూసింది. అతడు వీధి గడప దిగి ప్రపంచంలో ఉన్న దైన్యం, నిస్సహాయత మూర్తీభవించినట్లు అలా తలవంచుకొని అడుగులో అడుగు వేసుకొంటూ వెళ్లిపోతుంటే, 'భగవంతుడా! నిన్ను ఎప్పుడూ ఏదీ కోరలేదు. ఈరోజు నీ ముందు చేతులు జోడించి అర్థిస్తున్నాను. సిరిసంపదలు కావాలని లేదు. వస్తువులు, వాహనాలు ఇమ్మని కాదు. ఏదో విధంగా అతడిని గమ్యస్థానం చేర్చు. ఇవి నువ్వు పోసిన ప్రాణాలు, నువ్వు ఇచ్చిన జీవితాలు, వీటితో ఆటలాడ్డానికి నీకు అన్నివిధాలా అధికారం ఉంది. కాని ఇంక సహించే శక్తి మాలో లేదు. ఈ బాధలకి తట్టుకోలేక, మంచిని మరిచిపోయి, నీ మీద నమ్మకం తుడిచిపెట్టుకుపోయి, అటువంటి జీవితం నిన్ను నమ్మిన వాళ్ళపై రుద్దడం. ఒద్దు స్వామీ, అంత కాఠిన్యం మాపై చూపకు. అందుకు అర్హులుకారు ఈ అల్పజీవులు' అంటూ రత్నం భగవంతుడి ముందు సాగిలబడి వేడుకొంది. కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించింది.

ఆమె పెట్టుకొన్న మొర భగవంతుడికి వినిపించిందో లేదో కానీ సుబ్బారావుకి మాత్రం వినిపించలేదు. అందుకే భగవంతుడిమీద భరోసా పెట్టుకొని, చేతులు ముడుచుకొని కూర్చోక స్టేషనులో వచ్చి ఆగుతున్న ప్రతి రైలుని, అందులోంచి దిగుతున్న ప్రతి వ్యక్తిని క్రమం తప్పకుండా పరిశీలిస్తూ, అన్ని ముఖాల్లో ఒక్కటైనా తెలిసిన ముఖం కన్పించకపోతుందా అనే ఆశతో ప్లాటుఫారంపై తిరుగులాడుతున్నాడు. అతడు అలా ఆశ నిరాశల అల్లికలో చిక్కుపడి, ఆరోజు రైలులో ప్రయాణం చేసే యోగం ఉందా లేదా? ఆ ఉద్యోగం అందుకునే అదృష్టం ఈ జీవికి రాసుందా? లేదా? అని మధనపడిపోతుంటే నెంబరు రెండు ప్లాటుఫారం మీదికి ఇంకో రైలు వచ్చి ఆగింది. అంతవరకు నల్లమందు భాయిలా మందకొడిగా ఉన్న ప్లాటుఫారం, రైలు రాకతో ఒక్కసారిగా మత్తు వదలించుకొని ముఖానికింత సందడి పులుముకొని షోకు చేసుకుంది. ఎక్కేవాళ్లు, దిగేవాళ్లు అమ్మకందారులు, అడుక్కునేవాళ్లు రైల్లో వచ్చేవాళ్లని ఆహ్వానించడానికి, వెళ్లేవారిని అంపకాలు పెట్టడానికి వచ్చిన బంధుమిత్రులు, ఒకటే తొక్కిడిగా హడవిడిగా తయారయింది ఆ ప్రదేశం.

మూడవ తరగతి ప్రయాణీకులు పెట్టెల్లో ఎక్కడానికి ముష్టి యుద్ధాలు చేస్తుంటే, మొదటి తరగతివారు పెట్టెలకి అంటించిన లిస్టుల్లో తమ పేర్లు చూసుకొని నిదానంగా లోపలికి అడుగు పెడ్తుంటే, వాటికి మరికాస్త దూరంగా, సుబ్బారావు నిల్చిన చోటికి పది గజాల దూరంలో ఆగిన ఎ.సి. ఫస్టుక్లాసు పెట్టెలోకి ఎక్కడానికి వచ్చాడో పెద్దమనిషి. బాగా పొడుగు, అయినా పొట్టివాడులా కన్పించేంతగా పెరిగిపోయిన ఒళ్లు, తలపై ఒత్తైన నెరసిన జుట్టు, ఆ జుట్టుని కొద్దిగా కప్పే తెల్లటి ఖద్దరు టోపీ... కొంచెం కొనతేరి ముందుకి వంగి ఉండే ముక్కు, అంత పెద్ద ముఖానికి కూడా పెద్దవే అనిపించేలా ఉన్న దొప్ప చెవులు.... ఎవరికైనా ఒకసారి చూస్తే చాలు మనసులో నిలిచిపోయే రూపం అతడిది. ఇస్త్రీ మడతలు నలగని తెల్లని పొందూరు ఖద్దరు పంచ, అంత తెల్లటిదే పొడుగు చేతులు, కంటి మెడ కల్లీ లాల్చీ, దానిపై అత్తాకోడలంచు ఖద్దరువాణి.... ఇతడు రూపులోనేకాక స్థితిలో, అధికారంలో కూడా పెద్దమనిషే అనిపిస్తుంది చూడగానే. దానికి తగినట్లే అతడి ముందు ఒక అరడజను మంది అనుయాయులు అతి వినయంగా చేతులు కట్టుకొని శ్రీవారి మాటలకి 'చిత్తం చిత్తం' అటూ వారి ఆధిక్యతని వేనోళ్ల చాటుతున్నారు. ఇంతటి జీవితాన్ని అందుకోవడానికి ఎంత పెట్టి పుట్టాడో అదృష్టవంతుడు... అనుకున్నాడు సుబ్బారావు అతడివైపు చూస్తూ.

అతడు పెద్దరికానికి సరిపడా ముఖానికింత గాంభీర్యం పులుముకొని ఎదుట ఉన్నవారికి ఏవేవో విలువైన సలహాలు ఇస్తున్నాడు.... మధ్యమధ్యలో హెచ్చరికలు చేస్తూ, విమర్శిస్తూ, ఏ చిన్ని విషయానికో కోపగించుకొంటూ, అంతలోనే సంభాషణ మార్చి ఉత్సాహంగా వారిని నవ్విస్తూ, తాను నవ్వుతూ... తన మాటలు, ఆదేశాలు వారిపై ఎటువంటి ప్రభావం చూపుతున్నాయో క్రీగంట పరిశీలిస్తూ... ప్రతి మాటలో, ప్రతి చర్యలో తనకూ వారికీ మధ్యగల దూరం చెరగకుండా కాపాడుకొంటూ....

ఇన్ని చెమకులు తెలిసినవాడు ఇతడు ఏ రాజకీయ నాయకుడో అయి ఉండాలి అనుకున్నాడు సుబ్బారావు. కాస్సేపు తన సమస్యని మనసులోంచి పక్కకి నెట్టి ఆ పెద్దమనిషిని... అతడి భృత్యబృందాన్ని తమాషాగా చూస్తూ ఉండిపోయాడు.

రైలు కదలబోతూ కూత వేసింది. శ్రీవారు పెట్టెలోకి ఎక్కబోతూ అంతలోనే ఏ అత్యవసర విషయమో గుర్తుకి రాగా పైకి పెట్టిన ఒక్క పాదాన్ని తిరిగి కిందికి దింపి ఇటు తిరిగాడు. చివరి క్షణంలో శ్రీవారు సెలవివ్వనున్న ఆ అమూల్యమైన విషయంలో ఒక అక్షరమేనా పొల్లుపోకుండా వినాలనే ఆత్రంతో అనుయాయులంతా మరికాస్త ముందుకి వచ్చి, వారి ముఖం మీదే తమ తమ కళ్లు కేంద్రీకరించి, ఆ నోట రాలబోయే ముత్యాలు ఏరుకోడానికి సిద్ధంగా నిలిచారు.

అందరితోపాటు సుబ్బారావు కూడా ఆ ముఖ్య విషయం ఏమై ఉంటుందా అనే కుతూహలంతో వినడానికి వీలుగా మరి రెండు అడుగులు ముందుకి వేసాడు. కాని, శ్రీవారు నోరు తెరచి అదేదో సెలవియ్యబోయేసరికి సుబ్బారావు కాలు మీద ఒక కండచీమ చిటుక్కున కాటువేసింది. కాస్త ముందుకి వంగి ఇంకా కాలుకి అంటి పెట్టుకొన్న ఆ చీమని పైకి పైకి పీకి కసిగా అంతదూరం విసిరి తిరిగి తల ఎత్తపోయేసరికి పాలమీగడ లాంటి శ్రీవారి లాల్చీ పక్కజేబు దగ్గర నల్లగా ఏదో మరక కన్పించింది. అంతకు క్షణకాలం ముందు అక్కడ లేని ఆ మరక అప్పటికప్పుడు అక్కడ ఎలా ఏర్పడిందా అని పరిశీలనగా చూస్తే అది మరక కాదని, ఆ పెద్దమనిషి జేబులోంచి సన్న సన్నగా పర్సు లాగుతున్న చిన్నవాడి చెయ్యి అని తేలిపోయింది. ఆ చెయ్యిని అనుసరించే చూపుని నడిపిస్తే, ఆ చెయ్యి తాలూకు వ్యక్తి రైలుపెట్టెకి పక్కగా పెద్దమనిషి స్థూలకాయం వెనుక నక్కి అతి చాకచక్యంగా తన పని తాను చూసుకొంటున్నాడు. తనని ఎవరైనా చూస్తున్నారేమోనని చింతాకుల్లాంటి చిన్న కళ్లని ఇటు అటూ తిప్పి కంగారుగా చూస్తున్నాడు. అదిగో అలా చూస్తున్నప్పుడే సుబ్బారావు కళ్ళతో వాడి కళ్ళు ఢీకొట్టాయి. చలిజ్వరం వచ్చినవాడిలా వాడి ఒళ్లంతా వణకసాగింది. అప్పుడే వాడి చేతిలోకి వచ్చిన తోలు పర్సు ఆ చేతితో పాటు క్షణకాలం ఎగిరెగిరిపడి నెమ్మదిగా కిందికి జారిపోయింది. మరుక్షణంలో చూస్తే ఆ కుర్రాడు కాలికి బుద్ధిచెప్తూ పది గజాల దూరంలో కన్పించాడు. 'దొంగ... దొంగ' అని అరవాలనుకున్నాడు సుబ్బారావు. పరుగున పోయి మట్టి కొట్టుకొని, చిరిగి పేలికలైన వాడి కమీజు అందుకోవాలనుకున్నాడు.

కాని మనసులోకి వచ్చిన రెండు ఆలోచనల్లో ఒక్కటి కూడా క్రియలో పెట్టలేదు. ఉన్నచోటనే నిల్చి ఆ పిల్లాడు జారవిడిచిన పర్స్ ఎక్కడ పడిందా అని చూసాడు. ప్లాటుఫారం మీద అది కన్పించలేదు. బహుశా రైలు పెట్టెకి ప్లాటుఫారానికిమధ్య గల ఖాళీలోంచి కిందికి జారిపోయి ఉంటుంది. పెద్దమనిషి పర్సు విషయం పట్టించు కోకుండా రైలు తన దారిన తను పోయింది. తనతోపాటు ఆ పెద్దమనిషినీ... అటువంటి ఇంకా ఎందరో చిన్నా పెద్దా ప్రయాణీకుల్నీ మోసుకొంటూ.

కొత్తగా పెళ్ళి చేసుకున్న జంట హనీమూన్‌కి వెళ్ళిపోగానే మిగిలిన బంధుమిత్రు లొకరొకరుగా పెళ్ళిల్లు ఖాళీచేసి వెళ్ళిపోయినట్లు రైలు తన దారిన తను వెళ్ళిపోగానే ప్లాటుఫారం మీద మిగిలిన జనం అంతా ఎవరిమట్టుకి వారు వెళ్ళిపోయారు.

అలా ఎవరి మానాన వారు వెళ్ళిపోయి ప్లాటుఫారం అంతా రమారమి ఖాళీ అయిపోగానే తిరిగి తన బాధల్లో తాను మిగిలిపోయాడు సుబ్బారావు. ఇంక ఏ నిమిషంలో అయినా ఎక్స్‌ప్రెస్ రావచ్చు, తన ప్రయాణం మాటేమిటి? ఇంతకాలంగా ప్రయత్నిస్తే దొరకని డబ్బు ఇప్పుడు ఉన్నపళంలా ఎలా దొరుకుతుంది? ఏ రైల్లోంచి ఏ దేవుడు మిత్రుడి రూపంలో వచ్చి ఇదిగో సుబ్బారావు ఈ డబ్బుతో నీ అవసరం గడుపుకో, అని సహాయం చేస్తాడు? డబ్బు లేకుండా ప్రయాణం ఎలా జరుగుతుంది? టిక్కెట్టు కొనకుండా ఎక్కిపోతే?... తన రోజులు బాగులేక ఏ టి.సి. అయినా చూసి రెక్క పట్టుకొని ఈడ్చిపారేస్తే అంత ప్రమాదం లేదు. ఆ రైలులో దిగినట్లే దిగి ఇంకో దానిలో ఎక్కిపోవచ్చు.... అలా కాక పోలీసులకి అప్పగిస్తే... కానున్న ఇంటర్వ్యూ, రానున్న ఉద్యోగం అన్నీ గోవిందా.

ఆలోచనల ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతూ, నెమ్మదిగా అడుగులు వేస్తూ ప్లాటుఫారం చివరగా నడక సాగించాడు సుబ్బారావు. అకస్మాత్తుగా అతడి కాళ్లు వాటంతట అవే ఆగిపోయాయి. పట్టాలకి ఇవతలగా కంకర రాళ్ల మీద గర్భిణీ స్త్రీలా పొట్ట ఉబ్బెత్తుగా పెంచుకొని అలసట పోగొట్టుకోడానికి విశ్రాంతి తీసుకొంటున్నట్లు పడి ఉంది అందమైన తోలు పర్స్. క్షణకాలం అతడి దృష్టి ఆ పర్స్ మీద నిలిచింది. అంతలో కళ్లలో మెరుపు, మనసులో ఏవో ఆలోచనలు, నిర్ణయాలు నిముషాల మీద జరిగిపోయాయి. కలవరపాటుతో ఒక్కసారి ఇటు అటు చూసాడు తను కాక ఆ పర్స్‌ని ఇంకెవరైనా చూసి ఉంటారా, అనే సందేహంతో. కాస్త దూరంలో నలుగురైదు గురు మనుషులు తమలో తాము ఏదో చర్చించుకొంటూ కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. అంతకుమించి పరిసరాల్లో జనసంచారం లేదు.

మనసుకి ధైర్యం చెప్పి అప్పటిమట్టుకి అంతరాత్మని బుట్టకింద దాచిపెట్టి ఎటో పరధ్యానంగా చూస్తున్నట్లు నటిస్తూ తన చేతిలో ఉన్న రుమాలుని కిందికి మెల్లగా జారవిడిచాడు సుబ్బారావు. అతడి చేతిలో ఉండే రుమాలు పట్టాలకి ఇటుగా పడి పోవడం అక్కడ నిలబడి వున్నవారిలో కొందరు చూసారు. దానికోసం అతడు ప్లాటు ఫారం అంచునుంచి కిందికి దిగడం కూడా కొందరు చూడకపోలేదు. రుమా లుతో పాటు అతని చేతిలోకి తోలు పర్సు రావడం మట్టుకు ఎవరూ గుర్తించ లేదు. అంత చాకచక్యంగా ఆ పని నిర్వర్తించగలిగినందుకు తనని తనే అభినందించు కున్నాడు సుబ్బారావు.

చేతి రుమాలు ముసుగులో తోలు పర్స్ మెత్తగా, వెచ్చగా ప్రియురాలి స్పర్శలా ఉత్సాహాన్ని, తృప్తిని కలిగిస్తున్నది. అందులో దాగున్న డబ్బు మనసుని కోర్కెలతో నింపుతున్నది. పర్సులోఉన్న డబ్బు ఎంతో కళ్లతో చూసి తరించాలని సుబ్బారావు మనసు తహతహ లాడిపోతోంది. నెమ్మదిగా అడుగులు వేస్తూ పాతిక గజాల దూరంలో ఉన్న పబ్లిక్

లేవటరీలోకి దూరి తటాలున తలుపు గడియ వేసుకొన్నాడు. తనను ఎవరూ ఏ విధంగానూ గమనించే అవకాశం లేదని నిర్ధారించుకొన్నాక పర్సుకున్న జిప్ లాగి అప్పుడే పుట్టిన బిడ్డని కన్నతల్లి ఆప్యాయంగా చూసుకొన్నట్లు లోపలికి దృష్టి సారించాడు. ఒక్కసారిగా అతడి కళ్లు బైర్లు కమ్మాయి. ముఖం తిరిగినంత పనయిపోయింది.

సుబ్బారావు తనకి జ్ఞాపకం వచ్చాక ఎన్నో రకాల మోసాలు చిన్నా పెద్దా జరుగుతుండడం నిత్య జీవిత వ్యవహారాల్లో చూసాడు. కొన్నిటికి తనే గురిఅయి ధోకా తిన్నవి కూడా లేకపోలేదు. అయితే ఇప్పుడు తిన్న కాజా ముందు అవన్నీ దిగతుడుపు కైనా పనికిరాకుండా పోయాయి. అంత పెద్దమనిషి జేబులో నిండుగా పందులా ఉన్న ఆ పర్స్‌లో కొన్ని వేలు లేకపోయినా కనీసం కొన్ని వందల రూపాయలు విధిగా ఉంటాయని అనుకొన్నాడు. పాపమో... పుణ్యమో దానికి చెల్లించవలసిన మూల్యం ఏమైనప్పటికి ఒక్కసారి ప్రలోభానికి లొంగిపోయాడు. ఈ దెబ్బతో ఊళ్లో మూలుగుతున్న చిల్లర మల్లర అప్పులు తీరిపోయి కొన్ని నెలలపాటైనా హాయిగా తిని తిరగడానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది. అదృష్టం బాగుండి అందులో ఇంకా పెద్ద మొత్తమే సాక్షాత్కరిస్తే, ఏ కారణంగానైనా ఈ ఉద్యోగం రాకపోయినా ఆ సొమ్ము మదుపు పెట్టి చిన్న వ్యాపారం లాంటిది మొదలుపెడ్తే ఏదో విధంగా బతుకు బండిని లాగేయవచ్చు అనుకున్నాడు.

అంత ఆశతో పర్సు తెరిచి చూస్తే, అతడి కళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగాయి. వ్రతం చెడ్డా ఫలం దక్కలేదు. మూడు పది రూపాయల నోట్లు, రెండు రూపాయనోట్లు, కొద్దిగా చిల్లరా ఉంది అందులో. మిగిలిన స్థలం అంతా ఏవో బిల్లులు, రశీదులు, పకోడీ పొట్లాలకైనా పనికిరాని చిన్న చిన్న కాగితాలు ఆక్రమించుకొన్నాయి.

లోన లొటారం, పైకి బండారంగా ఉండే పెద్దవాళ్ల జీవితాలకి నిదర్శనం ఈ పర్స్ అనుకున్నాడు సుబ్బారావు. నోట్లని మడిచి పదిలంగా జేబులో పెట్టుకొన్నాడు. పర్సుని యథాప్రకారం రుమాలులో చుట్టిపెట్టి పేంటు జేబులోకి పోనిచ్చాడు. అదికాస్తా బైటికి తొంగిచూసి నేనిక్కడ ఉన్నానండోయ్ అంటూ దండోరా వెయ్యకుండా ఎడం చేత్తో దాని నోరు నొక్కి నిదానంగా బైటికి వచ్చాడు.

పావుగంటకి పూర్వం దానిని కైవసం చేసుకోవడం ఎలాగా అని తెగ ఆలోచించాడు సుబ్బారావు. ఇప్పుడు దానిని వదుల్చుకోడం ఎలాగా అని కంగారు పడ్తున్నాడు. అలా ఆలోచిస్తూనే రైల్వే లైన్ వెంట కొంత దూరం నడిచాడు. స్టేషన్‌కి నాలుగు ఫర్లాంగుల దూరంలో లైన్ మీద కూలీలు పనిచేస్తున్నారు. అతడు అటు రావడం చూసి, "బాబూ టైమెంతయింది?" అని అడిగారు. సుబ్బారావు చేతికి వాచీ లేదు. నోటికొచ్చిన వేళ ఏదో చెప్పాడు. "తినేసొద్దాం రండేస్" అంటూ కూలీలు చేతిలో పలుగుల్ని, పారల్ని ఒక పక్కగా కూలవేసి చేతుల కంటుకొన్న మన్ను దులుపుకొంటూ స్టేషన్ వైపుకి దారితీసారు.

తన జేబులో దిగలాడుతున్న బరువును వదుల్చుకోడానికి ఇంతకన్న మంచి సమయం, స్థలం దొరకదనుకొన్నాడు సుబ్బారావు. రైలుకట్టకి కొంచెం దూరంలో రెండు చిన్న తాటి

మొక్కలు, ఒక ముళ్ల గోరింట మొక్క ముద్దుముద్దుగా చేతులు కలుపుకొని 'చెమ్మచెక్క' ఆడుకొంటున్నాయి. ఒకసారి ఇటు అటు చూసి పరిసరాల్లో జనసంచారం లేదన్న నిర్థారణకొచ్చి జేబులోంచి తీసిన పర్స్‌ని నెమ్మదిగా వాటిమధ్య జారవిడిచాడు. తేలికపడ్డ మనసుతో అతడు తిరిగి స్టేషన్‌లోకొచ్చి బుకింగ్ కౌంటర్ ముందు క్యూ తప్పించినందుకు మిగిలిన వారిచే దీవనలు అందుకొని టికెట్టు చేతబట్టుకొని బైటపడేసరికి ఒకటో నంబరు 'ప్లాటుఫారం మీద ఎక్స్‌ప్రెస్ కదలటానికి సిద్ధంగా ఉంది. ఎదుట ఉన్న పెట్టెలోకి ఉరుకులు పరుగులుగా వెళ్ళి ఎక్కి మరికాస్త సేపట్లో కూర్చోడానికి జాగా కూడా సంపాదించుకొని 'హమ్మయ్య' అంటూ పెద్దగా ఒక నిట్టూర్పు విడిచాడు సుబ్బారావు, అయిదారు రోజులుగా మనసులో పేరుకు పోయిన భారం తేలిపోయేలా.

సుబ్బారావు వెళ్లేసరికి రామశాస్త్రి ఆఫీసుకి వెళ్లే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు.

"ఇప్పటిదాకా రాకపోతే ఇంక రావేమో అనుకొన్నాను" అన్నాడు.

"ముందుగా రావాలనే అనుకొన్నాను కాని......" మాట పూర్తి చెయ్యకుండా నసిగాడు సుబ్బారావు.

"సర్లే.... ఇంకా వేళుందిగా. కాళ్ళు చేతులూ కడుక్కొని భోజనం చేసి బయలుదేరు. నీ విషయం అంతా మామయ్యతో చెప్పాను. ధైర్యంగా వెళ్ళిరా. ఈ ఉద్యోగం నీకు తప్పక దొరుకుతుంది" అంటూ మిత్రుణ్ణి ఉత్సాహపరిచాడు రామశాస్త్రి.

ఇంతకు పూర్వం ఇంటర్వ్యూలకి వెళ్లేటప్పుడు ఏదో చికాకు, భయం. ఇంతవరకు ఎన్నిటికి వెళ్ళలేదు? ఇది మాత్రం ఇంకోలా అయేందుకు అవకాశం ఏముంది? ఈ విధంగా ఇంట్లో డబ్బు, వంట్లో శక్తి వెచ్చబెట్టుకోవడమే కాని ఇవి వచ్చి చస్తాయా? అనే నిరాశ సుబ్బారావుని కుంగదీసేది. కాని ఈసారి తన అప్లికేషన్‌కి రామశాస్త్రి మామయ్య అంతటివాడి (పేరేమిటో అడగడం మరచిపోయాడు.) రికమండేషన్ ఉండగా, పైగా అతడు ఇంటర్వ్యూ కమిటీలో ఒకడు కాగా ఈ ఉద్యోగం రాకేం చేస్తుంది? ఇది ఎలాగా తనకే రాసిపెట్టి వుంది అనే నమ్మకంతో, ఇంటర్వ్యూ జరగబోయే గదిలోకి ధైర్యంగానే కాలుపెట్టాడు. వాళ్లు అడిగిన మొదటి రెండు ప్రశ్నలకి తడుముకోకుండానే జవాబులు చెప్పాడు. అంతలో వచ్చింది అతడి మనసులోకి ఒక ఆలోచన, ఎదురుగా ఉన్న వ్యక్తుల్లో రామశాస్త్రి మామయ్య ఎవరై ఉంటాడా అని. అతడిని ఎప్పుడో చాలా కాలం కిందట ఒకసారి చూసాడు. అదీ చాలా కొద్దిసేపు. ఆ జ్ఞాపకంతో పోల్చుకోగలనా అని తన జ్ఞాపకశక్తిని పరీక్షకి పెట్టేశాడు. ఎదుట ఉన్నవారిలో ఒక్కొక్కరినీ అలా పరీక్షగా చూసుకుంటూ పోగా ఒక వ్యక్తి దగ్గరికి వచ్చేసరికి అతడి చూపులు ఆగిపోయాయి. కనుపాపలు చలనం లేకుండా నిలిచిపోయాయి. పైన పంఖా తిరుగుతున్నా చెమటతో అతడి బట్టలు తడిసిపోయాయి. మంచుపై నిలిచినట్లు కాళ్లలోంచి మంటలు రేగి మొద్దుబారి పోయేయి. అతి ప్రయత్నంమీద ఒక్క క్షణకాలంపాటు కనురెప్పలు కిందికి దించి మళ్లీ

అతడివేపు చూసాడు. అతడు కూడా సుబ్బారావు వైపు పట్టిపట్టి చూస్తున్నాడు. అంతలో ఇతడెవరో తెలిసిపోయినట్టు నిర్ణయించుకొని చూపులు తిప్పుకొన్నాడు. అతడు తనని పోల్చుకున్నాడు అన్న సంగతి సుబ్బారావు కూడా గ్రహించాడు. గుండెల్లోంచి కుదుపు లాంటిది ప్రారంభమయింది. నోట తడారిపోయింది. ఇంకేం అనుమానానికి ఆస్కారం లేదు. ఇతడు ఆ పెద్దమనిషే.... ఒడ్డూ పొడుగూ, కట్టూ బొట్టూ, నెరసిన ఆ జుట్టు. అప్పుడు టోపీ పెట్టుకొన్నాడు, ఇప్పుడు లేదు. అప్పుడు పంచా లాల్చీలో ఉన్నాడు, ఇప్పుడు సూటు వేసాడు. అయినా అతడిని తను పట్టిపట్టి అంతసేపు చూడబట్టి ఇప్పుడు దుస్తుల్లో మార్పు ఉన్నా వెంటనే పోల్చుకోగలిగాడు. అతడే ఇతడు అనడానికి ఇంకో నిదర్శనం, అతను కూడా తన్ను పోల్చుకోగలగడం.

ఆ వెనుక వారేం అడిగారో, తనేం చెప్పాడో ఇంటర్వ్యూ గదిలోంచి బైటికొచ్చి రామశాస్త్రి ఇంటికి ఎలా చేరాడో అవేమీ సుబ్బారావుకి గుర్తులేవు. అతడి మనసుకి తెలిసిందంతా ఒక్కటే. ఈ ఉద్యోగం తనకి చచ్చినా రాదు. ఇంకా చిక్కులపాలు కాకుండా ఇక్కడ నుంచి ఎంత వేగిరం వెళ్లిపోతే అంత మంచిది అని.

ఇంట్లో కాలు పెడ్తూండగానే ఎదురుపడి, "ఎలాచేసావు?" అన్నాడు రామశాస్త్రి ఉత్సాహంగా.

"బాగానే చేసాను" మిగిలిన కథ మిత్రుడి ముందు చెప్పడానికి సుబ్బారావుకి ధైర్యం చాలలేదు.

"మామయ్య నిన్ను పోల్చుకొన్నాడా?" పోల్చుకొనే ఉంటాడులే అనే భావం ధ్వనించింది ఆ ప్రశ్నలో.

"ఏమో"

"తప్పకుండా పోల్చుకొనే ఉంటాడు. మనుషుల విషయంలో మామయ్య జ్ఞాపకశక్తి మా గొప్పది. ఒక్కసారి ఒక వ్యక్తిని చూసాడంటే తిరిగి ఎంతకాలమైనా ఇట్టే పోల్చేసు కొంటాడు. ఊరకే పోల్చుకోవడమే కాదు. ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎలా కలుసుకొన్నదీ కూడా చెప్పగలడు. సరి. నీకు మామయ్య తెలుసు కదా? మనం ఇంటర్ చదువు తుండగా రెండుసార్లు వచ్చారు. ఓసారి ఏదో హోటల్లో అతనితోపాటు కాఫీ ఫల హారాలు కూడా తీసుకొన్నాం. అయినా ఆ ఒడ్డూ పొడుగూ అప్పటికే జుట్టు నెరసిం దనుకో...."

స్థిరంగా నిలబడాలని సుబ్బారావు చేసిన ప్రయత్నానికి కాళ్లు సహాయ నిరాకరణ చేసాయి. అట్టే మొండికెత్తుతే నిలబడ్డవాడు ఆ పళంగా పడిపోయే ప్రమాదం ఉందని గ్రహించి పక్కగా ఉన్న కుర్చీలో కూలబడ్డాడు.

"ఇంతగా ఎందుకడుగుతున్నానంటే..." రామశాస్త్రి మిత్రుడి పరిస్థితి గుర్తించలేదు. అతడి దృష్టంతా సుబ్బారావుని మామయ్య గుర్తించాడా? ఆ ఉద్యోగం అతడికి వచ్చేలా గట్టిగా ఒక మాట అంటాడా, అనడా అన్నదానిమీదే ఉంది.

"నీ గురించి మామయ్యతో అంతా చెప్పాననుకో. నీ రూపురేఖలతోపాటు మాట్లాడే టప్పుడు ఒక కంటిరెప్ప కొంచెం పైకి ఎగరెయ్యడం, ఉండుండి తల గోక్కోడం వగైరా అన్నీ.... కానీ నా మాటలు మామయ్య బుర్రలోకి ఎక్కాయోలేదా అని నా క్కొంచెం అనుమానం కలిగింది. కారణం అతడు ఇటీవలనే ప్రయాణంలో పర్స్ పోగొట్టుకొన్నాడు. దానిలో డబ్బు మాటకేంగాని, చాలా ఇంపార్టెంటయిన కాగితాలు ఉన్నాయట. అవి పోయినా, యితరుల చేతుల్లో పడినా కంపెనీకి, ఆ మూలంగా తనకి చాలా నష్టం కలగవచ్చని కంగారు పడ్తున్నారు. ఆ కారణంగా మనిషి బాగా అప్‌సెట్ అయి ఉన్నారు....."

"'ఇంక నే వెళ్తారా" చావిట్లో ఉన్న సంచి చేతిలోకి తీసుకొంటూ లేచాడు సుబ్బారావు.

"అదేమిటి? ఇంత దూరం వచ్చి ఇలా వెంటనే వెళ్లిపోవడం ఏమిటి? ఒక రెండు రోజులుండి... నా అభిప్రాయంలో ఈ ఉద్యోగం ఆర్డరు చేతిలో పడ్డాక వెళ్లి... ఏకంగా ఫామిలీని వెంటబెట్టుకొస్తే.... మంచిది. వీలైతే రేపు ఒకసారి మామయ్యని కూడా కలుసుకోవచ్చు...."

"లేదురా! ఇప్పుడు వెంటనే వెళ్ళాలి... మళ్ళా వస్తాగా" అన్నాడు సుబ్బారావు. అతడికి ఇంకోమాట అనేందుకు సమయాన్ని ఇయ్యకుండా, వీధిలోంచి పోతున్న రిక్షా ఆపి ఎక్కి కూర్చున్నాడు.

మిత్రుడి ఉద్యోగ విషయం కనుక్కోడానికి మరునాడే మేనమామ దగ్గరికి వెళ్లాడు రామశాస్త్రి. అతన్ని చూస్తూనే కోపంతో ఇంతెత్తు ఎగిరిపడ్డారు సీతాపతి.

"నువ్వు ఇంతవాడు, అంతవాడు, కాలేజీలో ఎప్పుడూ ఫస్టు మార్కులే అంటూ అంతగా చెప్తే, పోనీలే, లేమితో బాధపడ్తున్నాడన్నావు. ఏదో చేతిలో ఉన్న సాయం చేద్దాం అనుకొన్నాను... కాని.. ఇక ముందెప్పుడూ ఇటువంటి చవటల్ని గురించి నాతో చెప్పకు. ఒకమాట వెయ్యడానికైనా మనిషిలో కొంచెమైనా పస ఉండాలికదా.." అన్నారు.

చదువుకొనే రోజుల్లో ఎంతో తెలివిగా చురుకుగా ఉండే సుబ్బారావు ఈపాటి ఇంటర్వ్యూలో అడిగే ప్రశ్నలకి తిన్నగా సమాధానాలు చెప్పలేకపోయాడంటే రామశాస్త్రి నమ్మలేకపోయాడు. ఎన్నో ఆశలు పెట్టి, అతడిని అనవసరంగా శ్రమపెట్టి ఇంత దూరం రప్పించి ఏమీ చెయ్యలేకపోయానే అని ఎంతగానో మనసులో నొచ్చుకొన్నాడు.

ఇంక సుబ్బారావుకి ఆ ఉద్యోగం వచ్చే అవకాశం లేదని తెలిపోయాక తన సానుభూతి తెల్పుతూ ఒక పెద్ద ఉత్తరం రాసాడు. ఆ సమయంలో మామయ్య అన్యమనస్కుడుగా ఉండడం వల్ల అలా జరిగిపోయింది. ఇంకోసారి అవకాశం చూసుకొని గట్టి ప్రయత్నం చేద్దాం. నువ్వేం నిరాశపడకు. త్వరలోనే ఇంతకంటే మంచి ఉద్యోగం నిన్ను వెతుక్కొంటూ వస్తుంది. నా మాట నమ్ము, అంటూ ఏమేమో రాసాడు.

ఉత్తరం పోస్టు చేసి తిరిగి వస్తుంటే పోస్టుమ్యాన్ ఎదురుపడి 'బాబూ మీకు పార్సెలు ఉంది' అంటూ అందించాడు. ఇంటికి వచ్చి చింపిచూస్తే అది రామశాస్త్రి మేనమామ సీతాపతి పోగొట్టుకొన్న పర్సు. దానితోపాటు ఒక టైపు చేసిన ఉత్తరం కూడా ఉంది.

"నేను జేబుదొంగను కాను. కాని ఈ పర్సు పోవడానికి పరోక్షంగా కారకుణ్ణి. అందుకే దానిని హక్కుదారుడికి అందజెయ్యవలసిన విధి నాపై ఉన్నట్లు భావించి మీ ద్వారా ఈ పని సాధ్యం అని తలచి ఇలా పంపుతున్నాను. ఇందులో ఉండవలసిన డబ్బు మాత్రం లేదు. పర్సు పోగొట్టుకున్న వ్యక్తి దృష్టిలో అదేమంత పెద్ద విషయం కాకపోవచ్చు...."

ఉత్తరం కింద సంతకం లేదు. పోస్టు ముద్రలు తిన్నగా లేవు. సరే ఎవరు పంపుతేనేం... దీనితో మామయ్య ఆరాటం తేలిపోయి మనసు కుదుటపడుతుందని ఉరుకులు పరుగులుగా వెళ్ళి అతడికి అందజేసాడు రామశాస్త్రి. కాస్తసేపు ఆ పర్సుని, ఉత్తరాన్ని తిప్పి తిప్పి చూసి క్షణకాలం ఏదో ఆలోచించి, గుర్తుచేసుకొని, "ఇది ఎవరు పంపారో తెలిసిపోయింది" అన్నాడు అతను.

"ఎవరు?" అన్నాడు రామశాస్త్రి కుతూహలంతో.

"నీ మిత్రుడు"

రామశాస్త్రి పిడుగు పాటు తిన్నవాడిలా దిమ్మెరపోయాడు. మిత్రుడిపై మేనమామ అటువంటి నింద మోపినందుకు.

"సుబ్బారావు అటువంటివాడ కాదు.... వాడి ప్రాణం పోయినా"

"ఆకలి... అవసరం మనిషిచేత ఎటువంటి పనులైనా చేయిస్తాయి."

"నేన్నమ్మను...."

"నీ జుట్టు ఇంకా నల్లగా ఉంది... నా జుట్టు తెల్లబడింది. కేవలం వయసు వల్లనే కాదు. జీవితంలో నేర్చుకొన్న పాఠాలతో, అనుభవాలతో...."

కాస్త నిదానంగా ఆలోచించాక అతడు అన్నమాటల్లో కొంత నిజం ఉండక పోదనిపించింది రామశాస్త్రికి. ఇంటర్వ్యూ నుంచి తిరిగి వచ్చాక మిత్రుడి ప్రవర్తన, అతడు ఉన్నపళంగా వెళ్ళిపోవడం, తనకి సహాయ పడబోయే వ్యక్తిని కలుసుకోడానికి ఏపాటి ఉత్సాహం చూపకపోవడం, పైగా ఈ పర్సు తన అడ్రసుకి రావడం, ఇంతేకాక ఇంటర్వ్యూలో అడిగిన ప్రశ్నలకి జవాబులు చెప్పలేక సుబ్బారావంతటివాడు తికమక పడ్డం. ఇవన్నీ కలిపి చూస్తుంటే మొత్తం పరిస్థితి అంతా ఏదో అసహజంగా అనిపించింది. దీనికంతటికి కారణం మామయ్య చెప్పిందే కావచ్చు అన్న అనుమానం కలిగింది. అదే నిజమైతే మిత్రుడికి ఏదో సహాయపడ్డామనుకొని చేసిన ప్రయత్నం అతడి నాశనానికే దారితీసేదిగా తయారయింది. ఎన్నో ఆదర్శాలు, నీతి నిజాయితీ వంటి విలువలతో పెరిగిన సుబ్బారావు ఈ పతనానికి చాలావరకు బాధ్యత వహించవలసి ఉంటుంది. అరచేతిలో పండులా ఉద్యోగాన్ని ఎరపెట్టి "రారా" అంటూ ఉత్తరం అయితే రాసిపారేసాడు కాని, నాలుగేళ్ళుగా నిరుద్యోగంతో బాధపడుతున్న సామాన్య సంసారి దగ్గర దారి ఖర్చులకి సరిపడా సొమ్ము ఉంటుందా? ఉండదా? ఉన్న ఊళ్ళో అప్పు పుడుతుందా? పుట్టదా? అన్న ఆలోచన మనసులోకి రాలేదు.

"ఇంకా మీ మిత్రుడి గురించే ఆలోచిస్తున్నావా? నమ్మకం కుదరలేదన్నమాట?" అన్నాడు సీతాపతి చిన్నగా నవ్వుతూ.

"నమ్మక తప్పనట్లే ఉంది. కాని..... అదే నిజమైతే మీరు ఈ ఉద్యోగం అతడికే తప్పకుండా ఇవ్వాలని నా అభిప్రాయం."

"దేనికి? ఆఫీసుకి వచ్చే కస్టమర్స్ జేబులు ఖాళీచేసి కంపెనీ ఆదాయం పెంచే టందుకా?" వ్యంగ్యంగా నవ్వుతూ అన్నాడు సీతాపతి.

"కాదు.... మీవంటివారి జేబులు భద్రంగా ఉండేందుకు. ఇప్పటికే ఉన్న జేబు దొంగల లిస్టులో ఇంకో అంకె పెరక్కుండా ఉండేటందుకు. ఇప్పుడు జరిగిన సంఘటన తో అతడికి ఈ ఉద్యోగం, అందుమూలంగా ముట్టే సొమ్ము ఎంత అవసరమో తెలుస్తోంది.

"కష్టించి పనిచేసి నీతి నియమాలతో పరువుగా బ్రతకాలని ఆరాటపడేవారికి అందుకు వీలుగా తగిన ఆధారాలు చూపించి వారిని మంచి పౌరులుగా మననిస్తారో? లేక, జేబుదొంగలుగా, అవినీతిపరులుగా మారుస్తారో, అది మీపైన, మీవంటి అధికారంలో గల పెద్దల పైన ఉంది. మీరు వారి నోళ్ల దగ్గర కూడు తీస్తే వాళ్లు మీ జేబుల్లో డబ్బులు తీస్తున్నారు. వాళ్లు దొంగలు, శిక్షార్హులు అయితే మీరు దొరలు, నీతిమంతులు ఎలా అవుతారో కాస్త ఆలోచించండి" ఆవేశంగా ఆ కాస్త మాటా అనేసి తన మాటల ఫలితం ఎలా ఉంటుంది? తన మిత్రుడికి న్యాయం జరుగుతుందా, లేదా? అన్న విషయాల గురించి పట్టించుకోకుండానే బైటికొచ్చేసాడు రామశాస్త్రి.

కారణం. ఇది ఒక సీతాపతి, ఒక సుబ్బారావుల సమస్య కాదు. ఒక జాతి సమస్య. నీతి, న్యాయం, సత్యం, ధర్మం అని పిలువబడే విలువలకి పరీక్ష.

అఖాతమంతటి ఈ సమస్య ముందు అణువంతటి సుబ్బారావు అప్పుడు అతడి దృష్టిలో లేడు. అతడి కథ ముగింపు అసలు సమస్యకి ముగింపు కాదు, కాబోదు.